

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNYA ÁLTAL
KIKÜLDÖTT LAPBIZOTTSÁG FELÜGYELETE MELLETT

SZERKESZTI:

BUND KÁROLY,

EGYESÜLETI TITKÁR.

NEGYVENKETTEDIK ÉVFOLYAM.

VI. FÜZET.

1903. JUNIUS HÓNAP.

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP 15.-IK NAPJÁN.

Ara egy évre, azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai. 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évdíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám.

A lapnak legkésőbb minden hónap 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő.

BUDAPEST, 1903.

“PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMÁSA

ÜLLŐI-ÚT 25. SZ. (KÖZTELEK).

Tájékoztató.

Munkatársaink s azokká lenni kívánó ügybarátaink tájékoztatására a következőket jegyezzük ide:

Az „Erdészeti Lapok“ eddigi tartalmában nyilvánult elveket jövőre is megtartjuk, közleményeink körébe fogadjuk az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közlelő érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelékben lévő vadászati ügyeket is.

Az e lapokban megjelenő közlemények szerzői megfelelő irói díjban részesíttetnek és pedig:

Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K.-ban.

Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—32 K.-ban.

Egy nyomtatott ivnyi oly fordításért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást igényel 16 K.-ban.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Azokat, kik minket lapunk feladatának megoldásában unokálatokkal támogatni kívánnak, kérjük, hogy dolgozataikat a nyomdában való könnyebb és gyorsabb kiszedhetés végett csak egyes félvékre, s ilyeneken is csak az egyik oldallapra, mint mondani szokták, törött alakban írják. A ki cikkét úgy kívánja közölni, hogy azon *változtatás* ne tétessék: ebbeli feltételét a kézirat beküldése alkalmával szíveskedjék kijelenteni. A cikkekhez tartozó rajzok kidolgozására nézve megjegyezzük, hogy azokat sima, fehér papíron, legalább kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvételni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni, Kéziratok nem küldetnek vissza.

A lapunknak szánt dolgozatok bérmentve ezen cím alatt küldendők: „Az „Erdészeti Lapok“ szerkesztőségének *Budapest*en, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. szám“.

Óhajtjuk, hogy a magyar birodalom minden egyes vidékéről minél számosabb munkatársat birjunk, kik a körükben felmerülő erdészeti napikérdésekről, műszaki és üzleti vállalatokról, faárakról s előforduló eseményekről, habár ezek az illető helyi viszonyok közt még olyan jelentékteleneknek is látszanának, lapunknak gyors és lehető alapos tudósítást tegyenek.

A szerkesztő.

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) a következő:

30 példány: 16 oldalas ivenkint 7 K. — fill.: 8 old. iv, 4 K. 40 fill.
50 „ 16 „ „ 8 „ — „ 8 „ „ 4 „ 80 „
100 „ 16 „ „ 10 „ — „ 8 „ „ 6 „ 60 „

Zöld borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítása 30 példánynál 3 K. 60 fill., 50 példánynál 4 K.-val, 100 példánynál 5 K.-val többé kerül.

22. kép. Jegenyefenyves természetes felújítása.

(Wolfsboden, Schwarzwald. — Kaán K. felvétele.)

23. kép. Luczfenyves természetes felujitása.

(St. Blasien, Schwarzwald. — Kaán K. felvétele.)

24. kép. Lucz-, jegenye- és vörösfenyő-állab természetes felujitása.

(Mitterndorf, Salzkammergut. — Kaán K. felvétele.)

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E

Kiadó :
Az Országos Erdészeti Egyesület.

Szerkesztő :
Bund Károly.

Megjelenik minden hónap 15.-én.

Negyvenkettedik évf. VI. füzet. 1903. június hónap.

Előfizetési díj egy évre 16 kor. Az Országos Erdészeti Egyesület oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok i 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alap. tagok, kik 300 kor.-nás kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes ártért járathatják.

— Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. szám, II. emelet. —

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

Vezérelvek a feltárt erdők felujtásánál.

Irta: *Kaán Károly.*

Az erdőfeltárás munkájával ledőlnek azon utolsó kételyek vagy tényleges nehézségek, melyek miatt az erdőbirtokos a hegyvidékek tülevelü, lombos vagy akár lombossal vegyes tülevelü erdőségeinek természetes felujtása elé hosszabb idő óta majdnem kizárólagosan a mesterséges erdőtelepítést helyezte s ennek alapján kérelhetetlenül tarra vágatta az erdőt, mely annak idején jórészt az anyafák aláhulló magjából keletkezett.

A természetes erdőfelujtásnak finomitott s az anya-természet utánzásából keletkezett eljárásai bevonulnak az erdőgazdaságba, hogy a mesterséges felujtásnak itt-ott igényelt alkalmazása, esetleg támogatása mellett, vagy anélkül a jövő erdőségeinek alapját természetszerűen bizto-

sítsák. Nem kizárólagos szerepet követel tehát a természetes erdőfelújítás a hegyvidéki feltárt erdőkben, *de feltétlen előjogot a mesterséges fölött.*

A helyi viszonyok, az erdőgazda tapasztalt szeme és jól megfontolt ítélete írják elő esetről-esetre az eljárást, melynél mindenkor irányadó az a vezérelv, hogy *ahol lehet, a természet munkájának támogatása mesterkedés nélkül igénybe vétessék.*

Mindezt lehetővé teszik az erdőfeltárással kiépült fát kihozó és szállító berendezések és mindezt sürgetően kívánatossá teszik a tarvágásokkal járó szomorú tapasztalatok, vagy legalább is indokolják a nem egy helyütt ily értelemben és immár nagy arányokban üzött gazdálkodás pénzügyi és gazdasági eredményei, amint azt e lapok múlt havi füzetében „A Schwarzwald szálalóvágásos haszonfagazdaságáról“ írt értekezésemmel is beigazolni igyekeztem.

A külföldön végzett tanulmányutamon tapasztaltak alapján feljegyezni kívánom, hogy ez a szellem lengi át manapság nemcsak a részemről is beutazott Dél-Németország*) összes tartományait, de hasonlót találtam Schweizban, sőt az osztrák alpeseknek még azon részében is mindenfelé, hol a faanyagok csak legutóbb beszüntetett vizen való szállításával vonult ki a tarvágásos üzemmódok sablonos rendszere a hegyvidék erdőgazdaságaiból.

Sőt Galicziában és Bukovinában is, hol csak alig tették meg az e lapok m. évi I. füzetében ismertetett feltárási munkálatokhoz az elő csákányvágást, az osztrák birodalmi erdészeti egyesületnek Czernovitzban 1897. június 20-án tartott közgyűlésén az osztrák erdőgazdák

*) Elsass-Lotharingia, Baden, Württemberg, Bajorország.

oly spontán módon s oly egybehangzóan nyilatkoztak meg a természetes felújító módok mellett, hogy e nap bizonyára nevezetes lesz Bukovina erdőgazdaságának történelmében.

Ha gonddal átolvassuk a fölötte érdekes közgyűlés jegyzőkönyvét, az osztrák erdészeti jelesei, egy Dimitz, Guttenberg stb. nyilatkozatában*) egybehangzó véleményt találunk arra nézve, hogy a bukovinai erdők megkezdett feltárását nemcsak egyhanguan helyeslik az erdőgazdák, de annak siettetett keresztülvitelét óhajtandónak is jelzik, mert *ebben látják a többek között teljes biztosítékát annak, hogy a természetes erdőfelújítás mindennütt ott, hol az előfeltételek megadattak, alkalmaztatni fog!* Sürgetik azonban, hogy a gazdálkodónak szabad kéz nyujtassék munkája keresztülvitelében s ne kössék békóba sablonos gazdasági szabályok legnemesebb intencióit. Indítványozzák, hogy a jelenlegi szerződéses rendszer alapján a vállalkozók részéről eszközölt tarvágások megszüntetésével a feltárás alatt levő erdőkben itt-ott már megkezdett házilagos faanyagtermelés jusson mielőbb az egész vonalon előtérbe s így a használásokkal az erdőfelújítás érdeke s az erdőgazdálkodás nemesebb intenciói is érvényesülhessenek.

Az osztrák erdőgazdáknak ezen megnyilatkozása csak gyenge visszhangja azon modern és egészséges eszméknek,

*) Dimitz udvari tanácsos: Nem erdőgazda az, aki nem vonzódik a természetes felújítás módjához, melyet mi mindjobban becsülni tanulunk.

Guttenberg udv. tanácsos: Láthattuk (Bukovinában) zárt erdőkben, hogy küzd az alátelepült fiatalos a világosságért, láthattuk, hogy a természet mint jár kezére az erdőgazdának a felújításnál; de ez is támogatja a természetet nagyszerű munkájában. És éppen ez a feladata az erdőgazdának s azt tekintjük a jövőre nézve az itteni viszonyokat illetőleg megfelelőbbnek, hogy célját kétoldalunak tekintse s az állatok lehetőleg belterjes kihasználása mellett egyben azok felújításáról se felejtkezzék meg.

melyek az erdőgazdasági elvek ős termőföldjén, a német birodalom déli tartományaiban érvényesülve és lábrakapva, az osztrák tartományokon át már ime kelet felé törnek.

A dél-német tartományokban most már évtizedes tapasztalatok állanak rendelkezésre arra nézve, hogy a belterjesen üzött erdőgazdaságban érvényre jutott e modernebb felfogások a hozzájuk fűzött várakozásoknak mértéken felül megfelelnek. Hogy az ember működése ezzel a természet nagy munkájának nyomdokán járva, annak támaszául és istápolására szolgálhat.

Általánosan tapasztaltam ugyanis azon nézet érvényre jutását, hogy amint a természet a maga munkájában nem ismer sablonos rendszabályokat, úgy *a felujítás eljárásait is szoros rendszabályok közé szorítani, azokat szigoruan előirt formákban általánosítani nem szabad.* Az előírások a gazdálkodónak irányt mutassanak, de ne verjék békóba kezeit, hogy a helyi tapasztalatok nyomán alkotott egészséges felfogásai érvényre jussanak. Szabjanak olyan határokat, melyek között szabadon mozogva, a szakértelem ne utaltassék általános elvek betüszertinti értelmezésére.

Ne kényszerítettessék pl. akár más fanemek elegyében luczfenyvest telepíteni ott, ahol a jegenyefenyő talán a bükkal elegyesen a legmegfelelőbb termőhelyét találja és irthassa pl. bizonyos fokig a tulságosan megtelepedő jegenyefenyőt ott, ahol a tölgygyel való elegyében annak teljes elnyomására vezet.

Használhasson pl. tülevelüekben, de akár a lombosakban is ha kell egy évtizedet meghaladó időn át mindaddig, a míg a hasznofának tömeggyarapodásához kötött czélok *) és ezzel kapcsolatban esetleg a felujítás érdekei **)

*) Lásd „A Schwarzwald szálalóvágásos hasznofagazdaságáról“ írott értekezésemet. Erdészeti Lapok. 1903. V. füzet.

**) Pl. gyér magtermés okából.

azt megkívánják és legyen módjában, pl. hogy az elegy biztosítása érdekében lehetőleg gyorsan és már akkor távolíthasson el valamely főhasználatra előírt elegyetlen bükköst, amikor alatta csak foltokban jelentkezik még a fiatalos, hogy a hézagok közé ugyancsak csoportosan más fanemet, bizonyára tülevelüt telepíthessen meg mesterséges uton. És amíg a bükköst bizonyos adott körülmények között így ujitja fel az erdőgazda, nyilják nekik mód ahhoz, hogy egyebütt megfelelő körülmények között alátelítést alkalmazhasson s csak annak biztos sikere után fejezhesse be a vágás főhasználatát.

Ne kényszeríttessék pl. jegenyefenyőt és luczfenyőt egyenként vagy soronként keverni a mesterséges erdőtelepítésnél, mikor a fanemek csoportos elegyítése megfelelőbb; és ne legyen kénytelen vörösfenyőt csoportokban vagy sorokban elegyíteni más fanemek közé, mikor egyéb tülevelűek között éppen e faneknek egyenként való elegyítése már a kardalakuság elkerülése céljából is a legcélhoz vezetőbb.

Különböző körülmények kívánta ilyen és hasonló, de változatos eljárások mellett mindennek daczára a gazdálkodás iránya egy lehet, melynek célja, hogy *a fanemek természetes igényeinek s azok termelőképességének szigorú szemmel tartása mellett a kihasználás az állabok legnagyobb jövedelmét biztosítsa s e gazdálkodás közben a felújulás a legcsekélyebb kiadásokkal s akként történjék, amint az a helyi természetes körülményeknek s az okszerű gazdálkodás jövő céljainak leginkább megfelel.*

Mi sem természetesebb tehát, minthogy a talajból várható legnagyobb tiszta jövedelem elveire alapított elméletek (Bodenreinertragstheorie) ilyen irányzat mellett háttérbe szorulnak. Helyet adnak a helyességében immár

beigazoltnak tekinthető azon gazdasági tételnek, hogy a *talaj és az erdő járadékát elválasztani nem lehet*, vagyis a gazdasági eredmények maximumát a *talajnak és az erdőnek együttes járadékában keresik*.

Szászország erdőgazdasága a talajból várható legnagyobb tiszta jövedelem elérésére alapított irányelveivel hovatovább egészen magára marad Európában. A délnémet tartományokban, *) sőt az osztrák örökös tartományokban is már általánossá válik az a nézet, hogy nem igazolt a szigoruan pénzügyi alapra fektetett erdőgazdaság, mely a talajból várja a legnagyobb hasznot. Immár szilárd meggyőződésé alakult ki az a felfogás, hogy *a reánk maradt erdőnek fejlesztése, gyarapítása, jövedelmezőbbé tétele, az erdőtalaj ápolása és termőerejében való fenntartása az a legjobban megfelelő mód, mely az erdőnek okszerű használata és a természet törvényeinek leginkább megfelelő felujtása mellett a közgazdasági szempontokat is kielégítő sikereket biztosíthat*. Hogy azután e mellett a magángazdasági érdekek megfelelő kielégítése sem marad el, arra „A Schwarzwald szálaló-vágásos haszonfagazdaságáról“ czimen e lapok múlt havi számában irt értekezésem is szolgálhat tanubizonyiságul.

Haszonfagazdaság, a hegyvidéki erdők természetes felujtása, elegyes és elegyetlen állabok váltakozása, czélbavett állabátalakítások s így az elegyetlen fanemű állabok elegyessé tétele stb. a kaleidoskop váltakozásában fokozzák a gazdálkodás sokoldalúságát, igénybe veszik a gazdaság vezetőjének tudását s következetesen arra utalják, hogy a természet törvényeit, azok helyi nyilvánulásait

*) Elsass-Lotharingia, Baden, Württemberg, Bajorország.

megismerje s mindennek tanulmányozását legfontosabb feladatának tekintse. *)

Visszanyeri ekként az erdő sokoldalú szerepét a természet háztartásában. Eltűnnek hovatovább az elegyetlen és teljesen egykorú állatok, melyek létjoga a természetességgel ellenkezik s melyeken első sorban a természet bosszulja meg magát.

Az elegyetlen állatokat fenyegető veszélyek (fagy, széldöntés, hótörés, hónyomás, tüzvész, rovarkárok stb.) köztudomásuak. Az újabb irodalom sokoldalúan világította már meg azokat s e tárgyban Vadas „Erdőműveléstan“-a is bővebb felvilágosításokat nyújt (150. l.). Ujat e tárgyban éppen ez okból fel nem jegyezhetek. Felemlíteni kívánom azonban mégis, hogy Mayr dr. müncheni egyetemi tanár az ebersbergi erdőhivatal kerületében tett egy kiránduláson, melyen meghívására én is részt vettem, hallgatóinak adott magyarázatában nyílt és határozott kifejezést adott azon nézetének, hogy Bajorországban az apácza-gyapocsz okozta óriás károkat első sorban is a luczállatok majdnem kizárólag elegyetlen voltának tudja be.

Beigazolódik mindenfelé és meg is győződtem arról lépten-nyomon egész utamon, hogy *minden fanem felújítható természetes úton a maga termőhelyén*. Így pl. Baden nagyhercegség st.-blasieni és wolfsbodeni főerdészségében, Württemberg baiersbronnai főerdészségében elegyetlen luczosok nem egy kifogástalanul sikeres felújítására akadtam. **) A Salzkammergut mitterndorfi erdőgondnokságában

*) Ha az erdőfelújítás egész teendője tarvágásoknak lucz- és erdei fenyővel való beültetésére szorítkozik, úgy az erdőgazda, legalább felerészben, egyszerű, a sablonok szerint dolgozó kertész munkáját végzi. Dr. Gayer. Der Waldbau 1880. 520. l.

**) L. e tárgyban Vadas „Erdőműveléstan“-át is az 549. oldalon.

vörösfenyővel elegyes luczosnak természetes felujítását láttam. Sőt felemlíteni kívánom e helyütt (bár ez éppen nem feltárt erdőkből vett adat és közvetlenül ide sem tartozik), hogy Boszniában, ott hol ember keze csak szála-lással működött, láttam a Boszna folyó mellékágának, a Gostovicsnak vizkörnyékében 800—900 m. tengerfölötti magasságban, hogy mily sikeresen ujul fel az erdei és feketefenyő nagyobb csoportokban a maga természetes útján. *)

Érvényesül a természet utánzásából eredt ama fel-fogás, mely közvetett vagy közvetlen uton szerepre jut-tatja az állabalakításában *azokat a fanemeket is, melyek ellen a tarvágásos erdőgazdaság legtöbbször irtóháborút foly-tatott* s melyek talajvédelem, vagy a közvetlen haszon emelése czéljából jogosan helyet nyernek az erdőben.

Érdekes e tekintetben *az a szerep, melyhez a dél-német tartományokban hova-tovább nagyobb mértékben jut a bükk az állabalakításnál*. Köztudomásu, hogy Gayer a bükköt az erdők tápláló anyjának nevezi és méltán. **) Az a harc, mely a bükkért és bükk ellen folyt a német erdészeti irodalomban, a bükk barátainak győzelmével végződött s most már — mondhatnók — általános a bükk tisztelete s hivatásszerű szerepe az erdőgazdaságban. *Nem a bükk-állabok fenntartásáról, sem ilyenek telepítéséről van itt szó, de a bükknek azon jótékony hatásáról, mely különösen a tü-levelüek elegyében érvényesül*. Az elegyítés nem tekint a bükkből várható még aránytalanul kicsiny haszonra, de irányul éppen azon közvetett előnyök javára, melyeket a

*) E tárgyban különben a Dunántul stájer határszéli része is szolgálhat szép példákkal.

**) Forstwissenschaftliches Centralblatt 1897. 9—10. füzet 486. l.

bükk az annyi sok oldalról veszélyeztetett tülevelü állabok nevelésénél, ápolásánál és fentartásánál nyujt.

Nem terjeszkedem itt ki a bükk ezen szerepnél nyilvánuló azon jó tulajdonságainak taglalására, melyeket a talaj termelő képességének állandó javításában és fenn-tartásában, a tülevelüeknek az állabok egész életén át nyujtott védelemben, sőt nevelésében s így az erdő-gazdaság biztos működésének érdekében kifejt.

Nem részletezem azon eljárásokat sem, melyek a bükk elegyülés kivitelét és sikerét biztosítani igérik. Csak jelezni kívánom azon általánossá váló gazdasági eljárást, mely *a bükknek a természetnyujtotta példák alapján vissza-adja fontos és jogos szerepét a belterjes erdőgazdaságban.*

Mindezen s még egyéb életerős elvei a hegyvidéki *feltárt erdők* intenziv gazdaságának a siker érdekében feltételül szabják, hogy az ekként annyira egybefüggő és egygyéforrt kihasználást és felujtást a gazdálkodó maga végezze s a vevőt, kit más érdekek vezérelnek, minden esetben kizárja az anyagtermelés és kihozás munkájából. Széleskörü ismeretek, kellő tapasztalat, önálló munkakör, odaadó tevékenység s az ily irányban szoktatott és kitanított jó erdőmunkások, feltételei a sikernek.

Nálunk ez elvek érvényesülésének kitünő talaj kínálkozik! Nem is kételkedem, hogy amint birtokosaink a modern és egyben technikai értelemben vett erdőfeltárás eszméinek érvényt szereznek az erdőgazdaságban, úgy az épülő utak nyomán e gazdasági elvek is akadálytalanul bevonulnak majd a magyar hegykoszoru erdőségeibe.